

Synvärlden

Nr 3 2006

Tidskrift för fakta, debatt och utveckling kring synskaderehabilitering

Foto Sofia Alm

Gustav är nöjd med Syntesprojektet, s 10

Regionala kunskapsspridare, sid 5

Punkt för barn, sid 7

Ges ut i samarbete mellan
Synskadades Riksförbund – SRF,
Föreningen För Synrehabilitering
– FFS och Specialpedagogiska
institutet, Resurscenter syn i
Stockholm och Örebro.

Redaktion:

Jan Wiklund (redaktör)
tel direkt 08-39 92 98
Lena Söderberg (ansv.utg)
tel 060-18 78 52

Postadress:

Nya Synvärlden
SRF, 122 88 Enskede

Fax:

08-39 93 22

e-post:

jan.wiklund@srfriks.org

2006 kommer Nya Synvärlden ut
med fyra nummer

Manusstopp

14 november 2006

Tidningen kommer ut på svart-
skrift, kassett, diskett och epost.
Adressändringar och nya prenu-
merationer anmäls till
SRF, Registret, 122 88 Enskede,
tel 08-39 90 00.

OBS! För prenumeranter som vill
ha tidningen till hemadress krävs
uppgift om personnummer.

Skicka gärna ditt bidrag till tid-
ningen på epost. Redaktionen
förbehåller sig rätten att korta ner
och redigera insänt material.
Artiklarna läggs dock oftast in
oredigerat och författaren ansva-
rar själv för innehållet.

OBS att digitalbilder kräver hög
upplösning.

Redaktionen skickar ett varmt
tack till alla som medverkat med
material i detta nummer!

ISSN 1401-4742

Innehåll

Landet runt	5
Regional kunskapsspridning på regiondagar i Västevik	5
Punkt för små barn och deras föräldrar	7
SRF går över till Daisy	8
Nu finns ledarhundar	8
Ögonvårdspris delat mellan rehab och glaukommedicin	9
Syntesprojektet	10
Syntes upprättar vårdkedja för synrehab	10
Använd syntes!	11
BUMSIK - barn/ungdomar med synskada i Kalmar län	12
Synutblickar	14
ICEVI startar utbildningskampanj.	14

FFS — Föreningen För Synrehabilitering

Ordförande:

Lena Söderberg
tel 060-18 78 52
epost lena.soderberg@lany.amv.se

Kansli:

c/o Optikerförbundet, Karlbergsvägen 22, 113 27 Stockholm
Kanslist: Gunilla Dagerman
tel 08-612 89 60, fax 08-612 56 90
epost ffs.kansli@telia.com - webbadress www.ffa.se

Kom ihåg att betala in medlemsavgiften!

250:- sätts in på FFS postgiro 1 88 04-5

Organisationsnummer 85 72 05 – 8199

Af Rehab fungerar – men utrymmet stryps

I nuläget känns det inte helt enkelt att representera arbetsförmedlingen med all den negativa publicering kring verksamheten som skett under den sista tiden. Rött eller blått, svart eller vitt – saker och ting har oftast två sidor beroende hur man ser på det.

För den målgrupp som ”Arbetsförmedlingen Rehabilitering syn” arbetar med: personer med synnedsättning i yrkesverksam ålder, är det en fördel att vara kodad som person med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Man får då tillgång till särskilda åtgärder tänkta att underlätta att få, finna och behålla ett arbete. Exempel på särskilda åtgärder är: Fördjupad utredning, Lönebidrag, Arbetsbiträde, Kostnadsfria arbetshjälpmedel, Arbetsplatsanpassning, Starta-egget-bidrag, m.m.

Naturligtvis blir det fel om denna kodning används för personer som bevisligen inte har någon nedsatt arbetsförmåga till följd av funktionshinder! Men för den arbetsökande personen som har behov av särskilt stöd, erbjuds dessa extra tjänster som en möjlighet utan tvång. När jag träffar människor från andra länder, som arbetar inom fältet och diskuterar arbetsmarknadsfrågor för personer med synnedsättningar,

ser man fortfarande Sverige som ett föregångsland, där invånarna är mer jämlika, bättre utbildade, och där vi har åtgärder att ta till som fungerar – om än inte fullt ut.

I många andra länder, både inom och utom Europa, är personer med synnedsättning fortfarande hänvisade till en begränsad arbetsmarknad och särskilda arbeten. Dessa arbeten finns ofta inom föreningslivet baserat på välgörenhet alternativt att kvotering används som ett styrmedel för att tvinga företag anställa personer med funktionshinder. Den vägen har vi inte valt i Sverige. Jag tror personligen att problemen snarare ligger i de ”tighta”, slimmade organisationer, som skapats både i företag, stat, landsting och kommun. Där finns det sällan plats för personer med nedsättningar i arbetsförmågan och särskilda behov, personer som kanske inte kan ge 150 % varje dag (vem kan det förresten?).

Statistik kan också vara förbryllande. I dagsläget finns 3020 personer med synnedsättning registrerade som arbetssökande på Arbetsförmedlingarna i landet. Enligt Ams' statistik är arbetslösheten 9 % bland personer med synnedsättning jämfört med ca 5-6 % för befolkningen i

övrigt. Enligt SRF är arbetslösheten för personer med synnedsättning över 50 %. Var ligger sanningen, och hur kan siffrorna bli så olika? Personer ”göms” bevisligen i statistiken, och man ser inte personer som är sjukskrivna, studerar i väntan på arbete eller är föremål för diverse arbetsmarknadsåtgärder.

Framtiden för föreningen

Nu till något helt annat som kan bli ett problem för FFS i framtiden! Det handlar om att personer som är med i föreningens styrelse och regionala verksamhet inte längre tillåts delta i arbetet inom ramen för sina tjänster. För en förening med begränsad ekonomi kommer detta i längden att bli ohållbart.

FFS samlar i princip alla som arbetar med syn (re)habilitering i Sverige och har alltsedan sin tillblivelse 1975 i högsta grad bidragit till utvecklingen inom området, värnat om grundutbildning och fortbildning inom området och bidragit till att fältet fått en professionell ”facktidning” i Nya Synvärlden m.m.

Fackligt arbete har man rätt att utföra inom ramen för sin tjänst. Detta borde naturligtvis gälla medlemmar som på olika sätt engagerar sig i FFS arbete, vare sig det gäller styrelsearbete eller FFS-

arbete i regionerna.

En förutsättning för att rekrytera framtida styrelsemedlemmar är självfallet att dessa ges en fair chans och rimliga förutsättningar att engagera sig i frågor av vikt för syn (re) habilitering. Styrelsemedlemmar och andra FFS-funktionärer kan då fånga upp och driva fältets frågor på det mest effektiva sättet. Detta borde ligga i hela Synsveriges intresse.

Ett starkt FFS betyder bättre uppmärksamhet och fokus på syn (re) habilitering i ett nationellt perspektiv. Det finns

knappast något annat organ som intresserar sig på samma sätt för dessa frågor. Vi står dessutom inför ett stort generationsskifte när det gäller personal inom verksamheter för barn, vuxna i arbetsför ålder och äldre med synned-sättningar. Därför är det ännu viktigare att slå vakt om FFS. Föreningen kan här spela en viktig framtida roll som tillvaratagare och kunskapsöverförare av värdefull kunskap och erfarenhet som annars riskerar att gå förlorad.

Således, en vädjan till alla beslutsfattare inom syn (re) habilitering. Stöd alla med-

arbetare som vill engagera sig i Föreningen För Synrehabilitering! Detta har alla som arbetar inom detta område stor glädje av!

Lena Söderberg,
Ordförande

Föreningen För Synrehabilitering

Personnytt:

Jörgen Gustafsson flyttar efter sex år på Certec tillsammans med sitt lab till optikerutbildningen på Högskolan i Kalmar

FFS' studiedagar 2007

Planeringen inför nästa års studiedagar har påbörjats! Preliminärt kommer dessa att gå av stapeln 15-16 mars 2007 (v 11) på hotell Witt i Kalmar.

Vi hoppas på ett stort engagemang från hela Synsverige och ett arrangemang med brett innehåll, som genomförs med grundtanken att vi är öppna för att dela med oss av våra erfarenheter och kunskaper inom våra respektive yrkesområden.

Informationen kring studiedagarna kommer att finnas på hemsidan www.ffi.a.se.

Stipendier 2 ggr/år

FFS har haft styrelsemöte och vi ser behovet av att påminna medlemmarna om att det numera bara finns två ansökningstillfällen per år för ansökningar till stipendier och utvecklingsbidrag som gäller.

Stipendier/utvecklingsbidrag utdelas till medlem som vill studera en fråga eller utveckla en verksamhet av betydelse för föreningens medlemmar. Till ansökan skall bifogas projektplan/program samt kostnadsberäkning. Uppgifter om sökta och/eller beviljade medel från annan skall också bifogas.

För stipendium/utvecklingsbidrag gäller att sökande skall ha varit betalande medlem året före ansökan samt vid ansökningstillfället ha betalat

årets medlemsavgift. Sökande förbinder sig att inkomma med skriftlig rapport till tidningen "Nya Synvärlden" för publikation. Material sänds via e-post till jan.wiklund@srfriks.org

Det finns en anmälningsblankett på hemsidan: www.ffi.a.se där kan man också läsa mera om vad som gäller för ansökan om stipendier och utvecklingsbidrag.

Ansökningarna ska vara FFS kansli tillhanda före 15 april och 15 oktober. Bidrag ges inte för arbete, aktivitet eller resa som redan genomförts vid styrelsens beslutstillfälle. Sänd därför in Din ansökan i god tid.

Regional kunskapsspridning på regiondagar i Västervik

Regiondagarna kom till på initiativ från syncentralen i Västervik 1999. Då samlades kollegorna i regionen till en dag för erfarenhetsutbyte, utan föreläsare. I regionen ingick då syncentralerna i Linköping, Norrköping, Jönköping, Kalmar och Västervik.

Numera ingår även Visby och Växjö syncentraler.

Vi träffas sedan några år under två dagar, och många av våra hjälpmedelsleverantörer passar då på att ställa ut sina produkter. I år deltog åtta företag och 48 deltagare från syncentralerna.

Vi valde den här gången, den 3-4 maj, att inte engagera några föreläsare utifrån, det har varit lite olika under åren, utan istället lyfta fram den kunskap och de erfarenheter som finns bland brukarna, på syncentralen och på ögonmottagningen i Västervik.

Första dagen började med att synpedagog Tina Hägglund, Västervik, berättade om den modell för datautbildning som hon själv utvecklat, och bakgrunden till den. Tinas "pilotgrupp", två aktiva synskadade pensionerade damer från Västervik, fanns också på plats och berättade om vägen från att ha varit totalt okunniga om datorer till hur det känns att

Rolf Bergman, Anita Leksäter och Gun Olsson minglar innan kvällens middag

idag kunna skicka e-post till varandra.

Därefter föreläste Anna Aldenius, ögonsjuksköterska på mottagningen i Västervik. Hon har nyligen avslutat en forskningsstudie om patienters upplevelse av glaucom. En av slutsatserna Anna betonade är att de tankar, funderingar och den oro patienterna känner inför sin sjukdom är samma oavsett synskärpa. Det finns ett mycket stort behov av information!

Efter kaffe och rundvandring hos leverantörerna avslutades dagen på ett personligt och gripande sätt av konstnären Michael Haskett, bosatt i Tuna utanför Vimmerby.

Mike hade tagit med sig en del av sin konst, och visade också bilder och berättade om motivens historia med humor och värme. Han har använt sin konst som ett sätt att bearbeta sin synskada.

Mike är internationellt erkänd, och han vinner det ena internationella priset efter det andra i sin speciella ironiska "cartoon"-stil.

Kvällen tillbringade vi tillsammans, åt en härlig italiensk buffé och lyssnade på underhållning på äkta Västerviksdialekt. Obegripligt för en del, men roligt hade vi!

Andra dagen inleddes av Matilda Norman, högskole-

studerande bosatt i Högsby. Matilda, född med synskada, berättade på ett fantastiskt sätt fritt ur hjärtat om hur det är att växa upp och inte vilja vara annorlunda, och hur det kostar på. Idag studerar hon till socionom, och har accepterat att hjälpmedel och t o m syncentralen kan vara till nytta ibland (med glimten i ögat...) Hon fick oss alla att tänka till, vi som ibland tror vi "vet bäst".

Därefter fick vi en första information av synpedagog Gun Olsson, Kalmar, och synpedagog /SC-chef Mia Karlsson, Västervik, om pågående Syntes-projekt BUMSIK (se också sidan 12) som de arbetar med. Projektet handlar om barn och ungdomars situation i skolan. Redan denna första information visar på ett mycket om-

fattande, angeläget och spännande innehåll som kan få stor betydelse. Vi ser fram emot att få höra om hela projektet!

Resten av dagen träffades vi i yrkesgrupper och tvärgrupper, och som vanligt kändes tiden för kort. Vi har ett stort behov av dagar som dessa där all personal kan delta, med möjlighet till erfarenhetsutbyte och inspiration och ser redan fram emot att träffas igen nästa vår i Visby.

**Berit Steiner,
SC-chef i Västervik**

Nedan: Else-Mari Svensson, Håkan Johansson, Birgitta Thérus från Syncentralen i Norrköping välkomnas av Kicki Nystöm, SC Västervik

Barns synutveckling 10 p

heter en kurs som ges på Örebro universitet under läsåret på uppdrag av Resurscenter Syn i Örebro.

Kursen ligger på A-nivå och behandlar både medicinska och pedagogiska frågor. Sista anmälningdag är 2 oktober.

Mer om kursen kan läsas på www.oru.se/templates/oruExtNormal___31234.aspx.

Orientering och förflyttning 10 p

är ämnet för en kurs som ges på Lärarhögskolan i Stockholm våren 2007.

Kursen ligger på 40p-nivå. Den riktar sig till hela synvärlden.

Sista anmälningdag 15 oktober. Mer information finns på www1.lhs.se/utbildning/kurser/fristaende/kurs_71068.php

Flerfunktionshinder och synned-sättning 10 p

Kursen ges i samverkan med Specialpedagogiska institutet. Målgrupp är pedagoger som arbetar med barn och ungdom med synskada i kombination med ytterligare funktionshinder.

Kursen är på kvartsfart på distans. Senaste anmälningdag är den 15 oktober. Ytterligare information finns på http://www1.lhs.se/utbildning/kurser/fristaende/kurs_289.php

Punkt för små barn och deras föräldrar

En kontakt med Katarina Östlund-Hägglund angående Punktväskan under 2005 blev startskottet till ytterligare kontakt mellan Syncentral och Resurscenter angående punkt för små barn och föräldrar.

Den 9 mars träffades vi 13 syncentralare i Västra Götalandsregionen som jobbar med barn för att förkovra oss inom punkt för de små barnen (1-6 år) och deras föräldrar. Vi representerade alla fem Syncentralerna i regionen (Borås, Göteborg, Skövde, Uddevalla och Vänersborg). Till vår hjälp kallade vi Katarina Östlund-Hägglund och Agneta Westman från RC Syn Stockholm. Träffen förlades till Syncentralen i Borås.

Förmiddagen handlade om ansvarsfördelning mellan stat, landsting och kommun. Vi talade vidare om vikten av tät kontakt mellan oss professionella för att familjen ska få rätt stöd på området. Katarina och Agneta gav oss sedan uppgiften att fundera på var barn stöter på bokstäver i sin vardag och hur man kan göra hemmiljön jämlik med ett seende barns, vad gäller tillgång på bokstäver.

De seende barnen stöter verkligen på bokstäver tidigt och i många situationer konstaterade vi, och att översätta

den verkligheten till den gravt synskadades är en utmaning.

Efter sammankomsten kände jag personligen att jag hade fler argument för att tidigt introducera punkt till fler, på ett okomplicerat sätt, utan att först ”veta att det blir punkt”. Skulle det vara så att barnet inte kommer att läsa punkt så varför inte se det som en vinst att ha fått utveckla sitt taktila sinne lite extra? Jag fick också större förståelse för att tidigt punktmärka allt möjligt i barnets miljö, inte för att barnet ska läsa när det är ett år, utan helt enkelt för att det ingår också i ettåringens liv att stöta på bokstäver. Mamma prasslar med tidningen, barnet tar sina första steg och går längs med bokhyllan, får bamsetandkräm på tandborssten eller vad som helst! Bokstäver finns överallt.

På eftermiddagen fick vi göra några praktiska uppgifter utifrån förslag på enkla saker att göra tillsammans med föräldrar. Vi tillverkade bland annat små första ”pekböcker” med punkt att ha i vagnen att tugga och känna på.

Min behållning av dessa praktiska uppgifter är att det inte är så noga hur, viktigare att det blir. Stavningen är ju t ex inte så noga, det viktiga är att barnet erbjuds bokstäver på olika sätt i olika situationer under dagen. Just detta att avdramatisera punktskrift i det här första skedet tror jag är viktigt, att det inte är så svårt och måste vara på ett exakt sätt!

Emma Roos
Syncentralen i Uddevalla

SRF går över till Daisy

Till nyår slutar också SRF att producera text på kassett. I fortsättningen är det Daisy som gäller.

Detta trots att fortfarande många ljudläsare står i kö för att få en daisyspelare.

– Vi har väntat mycket längre än TPB som gick över för tre år sen, säger SRF:s ordförande Tiina Nummi-Södergren. All nyproduktion av böcker sker idag på Daisy.

– Vi kände att hur länge vi än väntar blir det ändå ett glapp. Vi går ut och informerar om vårt skifte i de tidskrifter vi har, parallellt jobbar våra distrikt mot de landsting

som fortfarande har köer.

– Jag var i Kalmar i tisdags; där har SRF fått ett löfte av samtliga partier att man ska beta av kön på 75 personer, och de har anslagit pengar för detta.

Tiina pekar på att det förekommer teknikskiften hela tiden utan att landstingen spjärnar emot – senast har vi övergången från analog till digital TV.

– SRF har redan upplevt en förändring, när vi gick över från rullband till kassetter. Vi hoppas att ett gott samarbete mellan syncentraler och SRF-distrikt ska kunna göra den

här övergången smidig, säger hon och ber landstingen tänka på hur mycket läsarna vinner på att byta istället för att ensidigt fästa sig vid kostnaderna.

– Om du är synskadad, hör av dig till syncentralen. Om du jobbar på syncentral, inventera kön och prioritera den högt före årsskiftet.

Sammanlagt finns 20-25.000 ljudläsare. En inspirerad gissning är att hälften av dem har en daisyspelare. Resten återstår.

JW

Nu finns ledarhundar

Ledarhund ger större oberoende och säkerhet för den synskadade att röra sig fritt i olika miljöer!

Idag är tillgången på ledarhundar god, därför har de senaste årens långa kö för att få disponera en ledarhund krympt betydligt.

Ledarhunden är ett förflyttningshjälpmedel för synskadade. Den bidrar till att den synskadade kan leva ett aktivt och självständigt liv.

För att disponera en ledarhund krävs:

- Avsaknad av ledsyn
- Behov av hunden som förflyttningshjälpmedel
- Orienteringsförmåga med vit käpp
- En stabil social situation
- Förmåga att ge hunden god omsorg och goda levnadsvillkor
- Minst 18 års ålder

För att söka dispositionsrätt till ledarhund kontaktar den synskadade sin Syncentral, som tillsammans med denna fyller i ansökan som sedan skickas till SRF. SRF ansvarar för godkännande av den sök-

ande samt tilldelning och eventuellt återtagande av ledarhund.

Som ledarhundsförare har man kostnadsfritt tillgång till kurser och support samt veterinärvård.

Vi vädjar till syncentralerna att handlägga ledarhundsärenden med omsorg, så skyndsamt som möjligt och med beaktande av kriterierna ovan.

För mer information: Annika Sahl-Kadar, 08-39 91 35, annika.sahl-kadar@srfriks.org.

Ögonvårdspris delat mellan rehab och glaukoomedicin

Årets ögonvårdspris har tilldelats Med Dr Phd, Universitetslektor Örjan Bäckman, Lärarhögskolan i Stockholm och Professor Anders Heijl, Universitetssjukhuset MAS i Malmö.

Örjan får priset för sina pionjärinsatser vid bildandet av landstingets syncentraler, och sina mångåriga insatser i utbildningen av personal inom rehabiliteringen i Sverige och internationellt. Örjan är en av få ”synrehabilitatörer” som disputerat (med.dr). Avhandlingen är en av få utvärderingar av verksamheten. Beskriver också ”excentrisk fixation” som bidragit till återupprättande av läsförmåga hos personer med skador i macula.

Anders får priset för sin mångåriga och framgångsrika forskning som lett till stora förbättringar av behandlingen vid folksjukdomen glaukom. Han har också utarbetat de bästa metoder som finns för

Nya Synvärlden digitalt

Beställ digitala Nya Synvärlden. Läs tidningen före alla andra, och spara dessutom pengar åt FFS.

Beställ hos jan.wiklund@srfriks.org.

datoriserad synfältsundersökning idag. Dessa är ”gold standards”, används t.ex. i alla kliniska studier, och av mer än hälften av alla ögonläkare i världen. Anders är också värd priset för sitt

respektfulla sätt i mötet med sina patienter.

Prisen delas ut vid SRF:s Kongress i Bålsta den 12 - 15 oktober 2006.

Bertil Sköld

Barthelssons pris

Från Stiftelsen Märta och Nils Barthelssons samt deras föräldrars minne

Stiftelsen skall enligt stadgarna utge två priser enligt följande:

1. Till förtjänt person/personer för upptäckt eller uppfinning av sådan medicinsk, fysiologisk eller fysikalisk-kemisk art etc. som påtagligt förbättrat blindas eller synskadades möjlighet att tillgodogöra sig de seendes situation.

Anm. Priset delas således inte ut till forskning i syfte att förbättra de drabbades situation utan skall det i huvudsak avse redan konstaterad forskning eller uppfinning.

Priset kommer inte att understiga 100 000:- SEK.

2. Till förtjänt person/personer som genom mångårig, oegennyttig verksamhet för hjälp åt blinda eller synskadade verkamt bidragit till dessas förbättrade livskvalitet.

Anm. Priset kommer inte att understiga 100 000:- SEK.

Båda priserna kan fördelas på flera. Priserna kan sökas av enskilda personer ävensom av annan som rekommenderar pristagare.

Ansökan om priset/priserna skall vara undertecknad tillhanda senast den 31 oktober 2006.

Några speciella ansökningshandlingar föreligger inte.

Styrelsen för Stiftelsen besitter såväl medicinsk som teknisk kompetens.

Advokat Carl Linde
Laxvägen 35, 181 30 Lidingö

Syntes upprättar vårdkedja för synrehab

Nu har primärvården tagit hand om makulapatienter i Dalarna i ett år.

– En patient på Idre behövde ett förstoringsglas men jag kunde inte åka ända dit för ett förstoringsglas, sa Annika Södergren, synpedagog på sc Falun. Det tog ett halvår att samla ihop så många hembesök att det var värt resan. Om den här patienten hade kunnat få hjälp av distriktsarbetsterapeuten hade hon kunnat få sitt förstoringsglas omedelbart.

Oftast finns det hjälp att få på hemorten, i alla fall i fråga om vanligare åkommor. Men trots att makuladegeneration är något som drabbar hundratusentals måste alla åka till syncentralen för att få hjälp. Det leder till överbelamring på syncentralerna, till kötider och till krångel för den enskilde.

Dalaförsöket innebär att distriktsarbetsterapeuterna i Falun, Borlänge, Rättvik, Säter och Ludvika har tagit hand om den första rehabiliteringen för nya makulapatienter under 2005/2006.

– Det är helt klart bäst för patienten att få hjälp på hemmaplan, säger Marianne Carlsson på rehabkooperativet Koppjärk – vilket betyder spinndel på rättviksmål. De har oftast andra krämpor också; det är inte bara bristande syn

som gör att man har svårt att laga mat. Synnedläggningen är bara ett extra elände. Dessutom känner de oss ofta redan.

Denna första grundrehab

som ges lokalt består av kursen *Att finna nya vägar* i form av en studiecirkel rekryterad genom arbetsterapeuternas vanliga besök.

Finna nya vägar bygger på samtal mellan patient och gruppleddare samt praktiska övningar.

– Varje gång vi träffas har vi ett tema, säger Birgitta Andersson, arbetsterapeut från Svärdsjö i Falu kommun. Vi går igenom adl-problem, diskuterar dem och ger läxor, och dessutom kommer experter som läkare, optiker, synpedagoger och belysningsexperter och talar om sina specialiteter och visar sina grejer.

– Våra träffar var mer teoretiska, säger Marianne Carlsson. Vi pratade, tänkte efter och jämförde. Jag tänker särskilt på en träff med tre damer och en man; damerna pratade

om hur svårt det var att sy rakt på maskin och plötsligt sa mannen: det är ju precis som när jag tar bandsågen, jag har lika svårt att hålla kursen då.

– Det tar tid innan man vågar prata om sig själv i grupp och visa att man skriver så illa att man inte ens kan fylla i en tipskupong.

Distriktsarbetsterapeuterna

från såväl Svärdsjö som Rättvik är ense om att den extra uppgiften inte innebär något extra arbete som tar tid och kraft.

– Vi är ändå hemma hos patienterna i något annat syfte, säger Birgitta Andersson. Det är lättare att ta itu med synproblemen själv än att hänvisa till någon annan.

Men Marianne Carlsson påpekar att detta kräver att rutinerna fungerar. Det kan kanske bli svårt i en storstad där det ständigt är ny personal, säger hon, och dessutom måste man utveckla samarbetet med specialister av olika slag – inklusive syncentralen.

– Skriv att de ska fortsätta med de här grupperna för vi som har gått tycker att de är bra, säger Gustav Sundberg. Jag tänker särskilt på när det kom en flicka till oss en av gångerna vi träffades. Hon var blind från födseln. Det var fantastiskt att få höra hur hon gjorde för att klara sig utan syn.

– Det som framför allt har betytt mycket för mig är att jag nu vet att jag inte kommer att bli blind, säger Ulla Holmqvist.

Läs mer om vad Gustav och Ulla säger om Syntesprojektet i foldern *Ett bättre liv med enkla medel* från HI. Författare Sofia Alm

– **Alla syncentraler** är inte positiva till att lämna över grundrehabiliteringen till någon annan, säger Annika Södergren på sc Falun. En del är rädda för att det automatiskt innebär nedskärningar i budgeten. Andra är oroliga att distriktsarbetsterapeuterna inte klarar av det.

Och givetvis är det en överhängande fara att en tänkbar rationalisering av arbetet tas ut i form av en nedskärning istället för t.ex. en kortning av en kö. Jag tänker till exempel på en dam som ringde mig på SRF i våras och berättade att hon hade väntat ett halvår på käppträning, en tid som hon inte vågat gå utom dörren.

Men enligt projektledaren

Ewa Nielsen på sc Falun är det inte så mycket en pengafråga som att se till att det finns en vårdkedja även inom synrehabiliteringen, precis som det finns på alla andra ställen.

– Tack vare Syntesprojektet blir det tydligt att äldre med makuladegeneration är en fråga för primärvården, säger hon. Det finns ett evidensbaserat folkhälsoprogram för det, och det är *Att finna nya vägar*. Det är utarbetat för primärvården, det har bevisad effekt och det är det enda som uppfyller socialstyrelsens krav på evidensbaserad. Det är det vi ska använda – eller också se till att våra egna hemsnickrade modeller blir evidensbaserade.

– Det har förstås underlättats av att projektet har betalats av att projektet har betalats en halv dag i veckan och att personalen har fått en kompe-

Använd Syntes!

Det finns fortfarande mycket pengar kvar inom Syntesprojektet, som kan användas av syncentraler och andra som vill utveckla sina arbetsmetoder.

Syncentralen i Kalmar har exempelvis fått 95.000 för att ta reda på hur synrehabiliteringen fungerar för barn och ungdomar och hur samarbetsrutinerna fungerar för de inblandade. Det finns en projektgrupp från syncentralen, barnhab och Specialpedagogiska Institutet, inklusive en person från högskolan som begriper sig på dokumentation, statistik och forskningsrutiner.

– Det är en fördel för oss på mindre syncentraler att söka pengar och göra saker utanför den ordinarie verksamheten, säger syncentralschefen Gun Olsson. Stora syncentraler har personal och rutiner för utveckling, det har inte vi.

Det finns också andra fördelar med att söka projektpengar.

– Bara att vi jobbar i ett projekt tillsammans med andra institutioner gör att vi får ett bättre samarbete även i vardagen, säger Gun Olsson.

– Många har frågat oss hur

vi får resurser att driva projekt trots att vi har så lite personal. Men det är just därför. Utan projektmedel skulle vi aldrig få resurser att göra något nytt. Och det måste man göra ibland, annars blir det för tråkigt. Utvecklingsprojekt ger inspiration, vi pratar om det och det sätter igång tankar.

Utvecklingsmedlen inom Syntesprojektet förutsätter viss egenfinansiering även om det inte är klart uttalat hur mycket. Kalmarprojektet är så hårt knutet till den ordinarie verksamheten att det är svårt att se var den slutar och var projektet börjar, vilket HI har accepterat.

Projektpengarna kan med fördel användas för dokumentation av sådana nya metoder man redan har kommit på. – Vi gör ofta saker som vi aldrig hinner skriva ner, säger Gun Olsson.

HI kommer också att hjälpa till att presentera sådant som sker med hjälp av Syntespengar.

En folder kallad *Riktlinjer för ansökan om projektmedel* finns på <http://www.hi.se/shopping/ShowItem.aspx?id=399>.

tenshöjning i form av en fem-poängskurs. Men det handlar ändå mer om en viljeinriktning än om pengar.

Hittills har man vant sig vid

att syncentralen gör sånt som egentligen är primärvård. Egentligen innebär Syntes bara att man städar bort lösa ändrar och gör systemet mer byrå-

BUMSIK – barn/ungdomar med synskada i Kalmar län

I vårt projekt BUMSIK har vi försökt ta reda på hur nöjda barn/ungdomar med synskada och deras anhöriga är med de insatser som görs för gruppen.

Vi har tittat på hur samverkan mellan berörda verksamheter fungerar. Det handlar om syncentral, Specialpedagogiska institutet, Barn- och ungdomshabilitering och skola.

Studien tar även upp frågan om huruvida SIH-s (Statens institut för handikappfrågor i skolan) omorganisation till Specialpedagogiska institutet har haft några konsekvenser för elever med synskada och de verksamheter som samverkar kring dem.

Samtliga barn/ungdomar med synskada utan begåvningshandikapp i åldersgruppen 0-20 år som var kända på syncentralerna i Kalmar och Västervik i september 2005 inbjöds att delta i projektet. Även deras anhöriga och förskolor/skolor tillfrågades om

att besvara enkäter.

Majoriteten av de tillfrågade var positiva till att delta i projektet.

15 av 18 tillfrågade barn/ungdomar och 13 anhöriga tackade ja. Barnen/ungdomarna var i åldersgruppen 5 - 20 år och hade olika grader av synskada men ingen var blind.

Vi frågade andra syncentraler hur de löst frågorna kring samverkan och fick svar från 19 av 29 möjliga syncentraler. Enkätsvaren visade att *hälften av syncentralerna ansåg att de fått en hel del merarbete men inga extra resurser i form av utökad personal eller kompetensutveckling efter övergången*. En minoritet hade utarbetat planer för samarbete mellan olika aktörer.

Visionerna var bl.a. att samarbetet mellan syncentral, Specialpedagogiska institutet och skola skulle förbättras och att rutinerna kring informationsutbyte och anmälan av nya ärenden skulle förenklas.

Det var de anhöriga som bestämde om vi fick kontakta

berörda förskolor/skolor och där fick vi svar från 6 av 10 möjliga. Där hade vi hoppats på ett större engagemang. Svaren var inte särskilt uttömmande.

Vilka förbättringar för gruppen barn/ungdomar med synskada kan BUMSIK-resultaten leda till?

Brukargruppen och deras anhöriga tycker att de får tillräckligt mycket hjälp från syncentral och Specialpedagogiska institutet men vad är då *tillräckligt*?

Vem lägger ribban för vad som är "tillräckligt" bra syn(re)habilitering för gruppen?

Syncentralerna i vårt län är landets lägst bemannade och vi behöver utöka personalstyrkan med en barnresurs som arbetar i syncentrals-teamet och har nära kontakt med alla barn och elever och kan fånga upp behovet av insatser. Barnresursen ska vara en naturlig samarbetspartner – spindeln i nätet – i kontakt-erna mellan familj, syncentral,

kratiskt strikt.

Men Marianne Carlsson har också exempel på hur en utlokalisering av grundrehabiliteringen kan leda till rena krassa besparingar.

– En kvinna fick ett försto-

ringsglas av optikern och det fungerade när hon var där.

Sen kom hon hem och skulle läsa med ett lysrör över bordet. Och då gick det inte, så förstoringsglasat blev liggande.

– Vi har sett så många oanvända hjälpmedel på våra

besök. Nu kan vi se till att det som inte används lämnas tillbaka. Det gäller också hos dem som blivit så dåliga att de inte orkar använda några hjälpmedel alls.

JW

skola, barn-och ungdomshabilitering och Specialpedagogiska institutet.

Angående omorganisationen från SIH till Specialpedagogiska institutet uttrycker både barn/ungdomar och deras anhöriga att de *saknar den personliga kontakten med "sin synkonsulent"*.

Det blir syncentralens uppgift att fylla det tomrum som uppstått. Om vi inte lyckas med det kommer kvaliteten på stödet till gruppen att försämraras. Det finns en grupp barn som har svårt att tolka vad de ser trots att de inte har något egentligt ögonfel. Vi säger att de har en hjärnsynskada. Den gruppen har vi inte kunnat "öppna dörrarna" för pga av att vi inte har tillräckliga resurser.

Anhöriga efterfrågar mera information om diagnos och prognos. Det är ögonläkaren som ger den informationen men eftersom syncentralens personal träffar barnen och familjerna fortlöpande och ofta har mera tid avsatt per besök måste vi bli bättre på att fånga upp behov, förklara och föra vidare till ögonläkare om inte våra kunskaper räcker till.

Vi behöver bli tydligare i vår information ute på skolorna om skillnaderna i ansvarsområde för syncentralen och Specialpedagogiska institutet. Enkätsvaren från skolorna visar att *kunskaperna om vart man vänder sig med t.ex. hjälpmedelsfrågor eller frågor*

av pedagogisk art kunde vara bättre. Gemensamma skolbesök av syncentralspersonal och rådgivare från Specialpedagogiska institutet är ett sätt att tydliggöra för lärarna samtidigt som det är ett effektivt sätt att arbeta då man reder ut mycket på en gång.

Engagerade föräldrar och lärare kring barn och elever är viktiga "signalister" för att vi i verksamheten ska veta när det är dags för insatser. "Vid behov" låter bra men då måste vi ha tydlig struktur för att fånga upp behovet. Vi måste bli duktigare på att upprätta rehabiliteringsplaner. Vi kan inte ha samma rutiner för alla men det måste finnas en modell som styr upp och tydliggör de olika aktörernas ansvarsområde.

Vi har under projektet gång utarbetat en modell som vi hoppas ska underlätta detta.

Det har blivit ett krångligare förfaringssätt från behov av insatser till verkställande. Skolan och särskilt rektorerna har ett stort ansvar att efterfråga pedagogiska insatser från Specialpedagogiska institutet. Syncentralen har inte längre möjlighet att överlämna ärenden direkt till rådgivarna. I stället ska syncentralen kontakta kommunens kontaktombud som i sin tur ska kontakta berörd rektor som sedan ska kontakta Specialpedagogiska institutet – det är inte konstigt om det blir missar i den kedjan ibland!

Det sker *inte* mycket samverkan kring barn/elever med synskada i nuläget enligt de svar vi fått in från skolorna. Förvånande är att man inte heller efterlyser mera av den varan. Den enda kommentaren om något man saknar är "mera hjälpmedel" och där kan vi bara konstatera att hjälpmedel inte löser alla problem!

Framförallt krävs det att lärarna anpassar pedagogiken till hjälpmedlen och för att kunna göra detta måste de bli mer kunniga på hur elevens hjälpmedel fungerar.

Från syncentralen måste vi mera aktivt involvera berörda lärare i vårt arbete.

Vår förhoppning är att BUMSIK-rapporten ska väcka intresse i "synvärlden" och vi kommer att presentera resultatet i olika sammanhang. En tryckt version är planerad men ännu inte klar. Rapporten kommer att finnas tillgänglig på Hjälpmedelinstitutets hemsida: www.hi.se

I projektgruppen har ingått personal från syncentralerna i länet, Specialpedagogiska institutet, barn- och ungdomshabiliteringen samt Högskolan i Kalmar.

BUMSIK är ett SYNTES-projekt som drivs med medel från Allmänna arvsfonden.

Gun Olsson
Projektansvarig

ICEVI startar utbildningskampanj

Årets ICEVI konferens ägde rum i Kuala Lumpur

ICEVI (International Council for Education of People with Visual Impairment) är en världsomspännande organisation med syfte att främja undervisningen av personer med synskada. Den 12:e världskongressen hölls i juli i Kuala Lumpur, Malaysias huvudstad.

Konferensen var den hittills största i ICEVI:s drygt 50-åriga historia med ca 1 200 deltagare från 97 länder. Uppläggningen var tämligen traditionell. Dagen inledande med föreläsningar in plenum, varefter deltagarna ilade till någon av de 17 parallellt gående sessionerna som samlades tre gånger under den resterande dagen.

Den svenska delegationen, bestående av personer från SIT, syncentral och Af var stor nog att i bästa fall kunna täcka knappt hälften av dessa parallella sessioner.

Att erbjuda ett sådant brett utbud kräver stora lokaler. Den lokala arrangören, Malaysias motsvarighet till SRF, chansade tack och lov på ett stort antal deltagare och hade hyrt hela Putra World Trade Center. Därmed fanns det gott om utrymme och, inte minst, möjlighet att erbjuda oss en

omfattande lunchbuffé.

Självfallet finns det i denna artikel ingen möjlighet att närmare gå in på enskilda föreläsningar. Dessa kommer dessutom att publiceras på ICEVI:s hemsida (www.icevi.org) senare i år.

En föreläsare förtjänar dock ett omnämnande – Sabriye Tenberken.

1997 reste hon på egen hand till Tibet (Sabriye är gravt synskada). Denna resa resulterade i att hon utvecklade ett punktskriftssystem för tibetanska. Tillsammans med sin sambo Paul Kronenberg startade hon senare ett center för synskadade i Tibet och grundade organisationen ”Braille Without Borders” (www.braillewithoutborders.org).

År 2003 adlades hon i Holland. Sabriye och Paul medverkade såväl som plenarföreläsare som i en egen workshop session.

Annica Winberg och Anders Rönnbäck från SIT hade också förmånen att få disponera en hel workshop för en presentation av en pågående studie kring inkludering i klassrummet av elever som läser punktskrift. Som svensk fick jag i efterhand höra en hel del positiva kommentarer till deras presentation. Min egen presentation, baserad på projektet *Dubbel utsatthet* och den kunskap min kollega Denho Özmen givit mig, resulterade i en bra diskussion. Vägen till familjerna via samarbete med religiösa samfund

var en tankeväckande nyhet för många åhörare.

Vid öppningen av konferensen tryckte Malaysias utbildningsminister, tillsammans med tre barn, på startknappen för en världsomfattande kampanj med mottot "Utbildning för alla barn med synskada". Målet är att nå detta år 2015. Kampanjen leds av ICEVI i samarbete med synskadades världsorganisation, World Blind Union (WBU).

Det numera nära samarbetet mellan ICEVI och WBU är till stor del ett resultat av WBU:s förre ordförande Kicki Nordqvists arbete att få de två världsorganisationerna att samarbeta.

I Kuala Lumpur valde ICEVI en ny "ledningsgrupp". Larry Campbell (USA) återvaldes som president. Som förste vice president valdes Jill Keefe (Australien) och under-teknad som andre vice president. Ny kassör/skattmästare är Nandini Rawal (Indien).

Har du några frågor om ICEVI svarar jag gärna på dessa.

Harry Svensson
*Specialpedagogiska institutet /
ICEVI 2nd Vice President*

Synskadad med ytterligare funktionshinder

är ett nytt faktablad som kan beställas från kontorsservice@srfriks.org

Resurscenter syn informerar

Resurscenter syn i Stockholm och Örebro erbjuder utbildning för föräldrar som har ett barn med synskada. Utbildningen sker i kursform på resurscentren. Specialutformade utbildningar på hemorten kan också arrangeras.

Se vidare på vår hemsida www.sit.se (Fortbildning > Föräldrautbildning).

Aktuellt under hösten 2006

Barn med synskada och funktionsnedsättning, ålder 4-6 år
12-15 september i Örebro

Ur innehållet: Kropps- och rumsuppfattning, Orientering och förflyttning, Alternativ kommunikation, Samhällets stödinsatser.

Barn med synskada, ålder 0-5 år

7-9 november samt 21-23 november i Stockholm

Ur innehållet: Synskadans inverkan på barnets utveckling, Att upptäcka världen med andra sinnen, Lek och samspel, Orientering och förflyttning, Samhällets stödinsatser.

Barn och ungdomar med visuell perceptionsstörning

12-13 december i Stockholm

Anmälan senast 31 oktober 2006.

Ur innehållet: Att leva med visuell perceptionsstörning, Bakre synbaneskador, orsaker och konsekvenser, Strategier och pedagogiska möjligheter.

Alla kurser är kostnadsfria och ersättning utgår för resekostnader. Föräldrarna betalar en mindre avgift för mat och logi.

Information

Annica Winberg och Inga-Stina Fellers

Resurscenter syn Stockholm, 08-737 16 00

Gerd Tobiason-Jackson och Ingrid Gustafsson

Resurscenter syn Örebro, 019-676 21 00

Kalendern

2 – 4 oktober

5. Nordiske kongress i syns-
pedagogikk, Sandefjord
(Norge)

wan@syndanmark.dk

9 – 10 October

Round-table meeting for
European psychologists in
the field of visual impair-
ment, Köpenhamn
www.ibos.dk/psychology/
index.asp

11 – 13 oktober

Hjälpmiddelsinstitutets ID-
dagar, Stockholm
www.hi.se

18 oktober

Certec informerar: tema
möjligheter, Lund
www.certec.lth.se/infodag/

19 – 21 oktober

Closing the Gap, Minnea-
polis (USA)
www.closingthegap.com

26 – 27 oktober

Syn - kommunikation,
Örebro
owe.lindquist@sit.se

23 november

Barn och punktskrift
www.srfriks.org/barnofor/
punktskriftsseminarium.doc

27 november – 1 december

12th International Mobility
Conference (IMC-12), Hong
Kong

www.hksb.org.hk/imc/index.
htm

2007

16 januari

Extending Horizons - Acces-
sibility to Next Generation
Networks, London
www.cost219.org/extending_
horizons_conference.html

19 – 24 mars

CSUN, Los Angeles
www.csun.edu/cod/conf/
index.htm

10 – 12 maj

9th Nordic Network on
Disability Research Con-
ference, Göteborg
www.nndr2007.com

25 – 30 september

14th Deafblind International
World Conference, Perth
(Australien)
www.dbiconference2007.asn.
au

4 – 6 oktober

”Inklusion/rummelighed i
Europa med særlig opmærk-
somhed på Norden”, Köpen-
hamn – admin.nordskol.org/
nordspes/nyheter/konference_
040606/sv

Oktober

Closing the Gap, Minnea-
polis (USA)

2008

7 – 10 juli

9th International Conference
on Low Vision, Montreal
(Canada)
www.opto.umontreal.ca/
vision2008/

2009

5 – 9 juli

ICEVI European Conference,
Dublin (Irland)
www.icevi2009.org